

Hozzászólásom bevezetőjében kísérletről szóltam. Összegzésként -a vázlatossághoz illő tömörséggel - hozzátehetem: a kísérlet eredményesnek bizonyult. - Példám és az itt elmondottak bizonyítják, hogy a Színes Magyar Nyelvkönyv eltérő oktatási feltételek mellett is jól használható. Ugyanakkor - természetesen - nem pótolhatja az egyes közvetítő nyelvekre kidolgozott, korszerű tankönyveket. Nem pótolja, de segít áthidalni a hiányt, amely a francia vonatkozásában különösen sürgető.

(1985.)

H o f f m a n n O t t ó

Tankönyvcsalád haladók részére /vázlat/

Több évtizedes gond, hogy a haladóknak szánt, úgynevezett második lépcsős nyelvkönyv még mindig nem készült el, pedig mindennapi feladatunk, hogy a hazai felsőoktatási intézmények I-II. évfolyamán tanuló több ezer külföldi diákot olyan nyelvi utóképzésben részesítsük, amely a Nemzetközi Előkészítő Intézetben (ill. az NDK-sok esetében az anyaországban) elsajátított magyarnyelv-tudást fokozottabban alkalmassá teszi szaktudományok elsajátítására és a kommunikáció lebonyolítására a társadalmi érintkezés bármely területén. Azaz: köznyelvi, társalgási, szakmai nyelvtudásukat egyaránt magasabb szintre kell emelnünk, miközben meg kell szüntetnünk - a nemzeteként annyira eltérő - nyelvi, stílus-

tikai és kiejtési hibáikat.

Munkaeszközként az alábbi tankönyv illetve jegyzetcsalád mielőbbi megvalósítását javasoljuk:

1. Nyelvi gyakorlókönyv. Ez egységes, úgynevezett munkáltató tankönyv (= tankönyv + munkafüzet együttese) lehetne valamennyi külföldi hallgató számára. A gyakorlókönyv a NEI-ben elért szintre alapozva, tudományosan átgondolt, céltudatosan megkomponált, a fokozatosságot is szem előtt tartó, önmagában is érdekes művelődési anyaggal (tematikával) általános nyelvhasználati képzést adna. Ennek a könyvnek tartalmaznia kellene:

- rendszeres artikulációs gyakorlatokat (szavak, kifejezések, szövegek formájában);

- a diákok szó- és kifejezőképességének gyarapítását szolgáló feladatokot - a jelentéstani alapkategóriák és a stílusértékek tudatosításával;

(Tapasztalatunk, hogy az 1. éveseknél nem a nyelvtani szerkesztésmód tökéletesítése a legsürgetőbb, hanem szó- és kifejezőképességük romamos gazdagítása. Ezt hatékonyan segíti - s egyúttal nagy élmény a hallgatók számára -, ha bizonyos alakulatokat, pl. összetett szavakat, több jelentésű szavakat, homonimákat, paronimákat, mondatsémákat, fordulatokat, állandó szókapcsolatokat, köztük szólásokat egybevetünk saját anyanyelvi megfelelőikkel.)

Mivel több tucatnyi nemzet diákjaival foglalkozunk, közös tankönyvi példákat csak azokból a világnyelvekből válogathatunk, amelyekben a hallgatók köztépzéskorukat végezték. Így pl. számításba jöhet az angol, a francia, a német, az orosz esetleg az arab. A többi nyelv esetében az összehasonlító példákat a diákok mondánák el szóban a gyakorlás folyamán.)

- a nyelvtani szabályrendszer bővítését, finomítását, a speciális grammatikai hibák kijavítását célzó gyakorlatokat a tudatos mondat és szövegalkotás érdekében. (Mindez szóbeli és írásbeli kommunikációs formákba ágyazódna, a legváltozatosabb közlésformák, pl. beszámoló, szituációs monológ vagy dialógus, vita, csoportkommunikáció alkalmazásával.)

A gyakorlókönyv tematikája felölelné az élet egészét, így alapul vehetők a nyelvkönyvek szokásos, a mindennapok igényeit figyelembe vevő témakörei is.

2. Művelődéstörténet és országismeret. Az előző könyv függeléke lehetne, mivel ugyancsak minden külföldi ösztöndíjas részére készülné, de elképzelhető külön kiadvány formájában is. Ismeretterjesztő olvasmányokkal kezdenénk, ezt fejlettebb fokon esszé-szerű fejtegetések követnék.

Mivel a diákok többsége nem európai származású, célszerű egyetemes művelődéstörténeti alapozást adnunk. Többek közt az emberiség társadalmi-történeti formációi, a gazdaság- és technikatörténet, az eszmetörténet (beleértve a nagy világvallásokét is), a művészeti ágak korszakai stb.

A hazai művelődéstörténet és országismeret keretében áttekintենék a magyarság eredetét, nyelvrokonait (a magyar nyelv helyét a nyelvcsaládok, illetve a nyelvrokonság körében), történelmünk főbb állomásait, a nagyobb egyetemi városok helytörténeti nevezetességeit (a többiét a helyi oktató ismeretné!), a művészeti ágak fontosabb korszakait, a szépirodalmat a népköltészettel; identitásunkat, magatartásformáinkat, mai életünket, törekvéseinket.

A könyvet (fejezeteket) színes fotók, reprodukciók, térképek, táblázatok, kisebb irodalmi művek, és szemelvények tehetnék vonzóbbá, hasznosabbá.

Az egyes anyagrészeket a szöveg- és képfeldol-

gozáshoz kérdés- és utasítássorozat vagy egyéb feladatsorok is kísérhetnék, amelyek mind a tanár, mind a diák munkáját megkönnyítenék.

3. Szaktudományi szöveggyűjtemény. Külön-külön készülne a más-más (pl. jogi, műszaki, orvosi, agrár) felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók részére. Feladata a szaktudományi szókinccs és frazeológia elmélyültebb megismertetése, s az elsajátítása, mind az ismeretszerzésben, mind a közlésben. A gyűjtemény olyan önmagában is érdekes, tehát a szaktudomány újabb eredményeit felvillantó szövegeket, rövidebb tanulmányokat tartalmazna, melyek tartalmukkal, stílusukkal, nyelvi szintjükkel összhangban lennének az I-II. évfolyam egyetemi (főiskolai) képzésével.

Feldolgozásukat ugyancsak megkönnyíthetnék a szemelvényeket kísérő szempontokkal, feladatokkal.

Szükségesnek tartjuk, hogy az egyetemeken használatos felmérő vagy vizsgatesztekből is közöljünk részleteket, éppen a feladatok logikájának és nyelvezetének értelmezése céljából. A könyv ugyanis tartalmazhatná a kérdéses tesztfeladatok megoldását - kellő indoklással.

4. Szükség esetén speciális tanszalagokat is összeállíthatnánk a hallgatók kiejtésének fejlesztésére; javítására.

Ha a magyar nyelvet haladó fokon ismerő diákok (vagy egyéb személyek) magyar nyelvi oktatásában előbbre akarunk jutni, a jelzett tankönyvcsaládot sürgősen létre kell hoznunk. Jó lenne, ha az új intézmény, a Magyar Lektorai Központ átvinné a kezdeményezést: hirdessenek pályázatot az illetékesek, vagy kérjenek fel alkalmas személyeket vagy munkacsoportokat. Tankönyvíró akad bőven ebben az országban, csak meg kellene őket találni már. (1985.)